Blogi

Blogi: Voiko käteisestä kieltäytyä?

Raha ja maksaminen | 25.01.2016 | Päivi Heikkinen

KIRJOITTAJA

Päivi Heikkinen
Osastopäällikkö

Viime viikolla uutisoitiin Helsingin kahviloista, joista jotkut ovat lopettamassa käteisen käyttöä. Aika ajoin myös Suomen Pankilta kysytään, onko oikein, että käteistä ei hyväksytä maksuvälineenä, ja voiko käteisen vastaanottamisesta kieltäytyä.

Viime viikolla uutisoitiin Helsingin kahviloista, joista jotkut ovat lopettamassa käteisen käyttöä. Aika ajoin myös Suomen Pankilta kysytään, onko oikein, että käteistä ei hyväksytä maksuvälineenä, ja voiko käteisen vastaanottamisesta kieltäytyä. Kysyjät kokevat, että näin ihmiset voidaan saattaa eriarvoiseen asemaan, onhan käteinen kuitenkin laillinen maksuväline. Kysymys on hyvä ja erityisen aiheellinen aina, kun jossain tehdään päätös luopua käteisen vastaanottamisesta.

Tasa-arvon näkökulmasta käteisen syrjäyttäminen maksutapojen joukosta ei ole täysin ongelmatonta. Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV)[1] tuoreen tutkimuksen mukaan 98 %:lla suomalaisista on jokin maksukortti. Yli 100 000 suomalaisella siis ei ole lainkaan maksukorttia, eikä tähän lukuun sisälly erimerkiksi turvapaikanhakijoita. Kokemuksesta voin sanoa, että aika moni varsinkin iäkkäämpi kortinhaltija ei sitä osaa tai pysty käyttämään. Kortilla maksajia on siis todennäköisesti vähemmän kuin kortin haltijoita.

Kyselyiden mukaan ¾ kaupan maksutapahtumista maksetaan Suomessa jo kortilla. ¼ maksetaan siis edelleen käteisellä. Kaupan tekemien sisäisten tilastojen mukaan käteismaksuja tehdään ennen muuta kaupunkikeskustojen ulkopuolisissä liikkeissä, sekä pienemmissä ostoksissa. On kauppoja, joissa käteismaksuja tehdään yhtä paljon kuin korttimaksuja.

Suomalainen lainsäädäntö korostaa sopimusvapauden periaatetta. Maksaja ja maksun saaja voivat sopia käyttämistään maksutavoista. Jos yhteistä maksutapaa ei löydy, ei kauppaakaan ole pakko tehdä. Yleinen periaate on, että kun velka on syntynyt, se on voitava maksaa laillisella

maksuvälineellä.[2] Euroopan Unionin perustamissopimuksessa lailliseksi maksuvälineeksi on määritelty eurosetelit ja -kolikot.

Laillisen maksuvälineen käsite ei ole yksiselitteinen, ja eri maiden kansallisessa lainsäädännössä voi olla toisistaan poikkeavia tulkintoja. Esimerkiksi usein käteisen poistajana mainittu Tanska on maa, jossa kaupalla on velvollisuus ottaa vastaan maksuksi aina käteistä. Sielläkin lakialoite on vireillä tämän pakon lievittämiseksi joillain toimialoilla, mutta ei kokonaan. Suomessa sopimusvapaus menee laillisen maksuvälineen edelle, eikä velvoita käteisen vastaanottoon.[3]

Eurosetelien ja -kolikoiden asema laillisena maksuvälineenä on siis kiistaton. Komissio suosittaa, että käteinen hyväksytään aina täydestä arvostaan, eikä käteismaksuihin pidä lisätä erillisiä palvelumaksuja.

Itse katson asiaa käytännönläheisesti. Jos kauppa tai kahvila haluaa valita asiakkaikseen vain maksukortin käyttäjiä, se on kyseisen palveluntarjoajan oikeus. Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan tästä on kuitenkin ilmoitettava selkeästi myymälän ovella ja kassalla. Asiakkaat todennäköisesti löytävät toisen liikkeen, jossa käteinenkin kelpaa. Tilanne kuitenkin muuttuu, jos käteismaksuista kieltäytyy kaupungin ainoa apteekki tai ruokakauppa. Silloin käteisen kieltäminen rikkoisi selvästi kansalaisten tasavertaisuutta, ja jättäisi osan ihmisistä vaille elintärkeää palvelua. Ratkaisu sopimusvapauden ja tasavertaisuuden välillä on syytä tehdä ennen kuin tämä tilanne muuttuu todeksi.

Hankala rajatapaus ovat julkiset palvelut: pysäköinti, kirjasto tai sorttiasema. Onko maksukortittomalla oikeus jättää pysäköinti maksamatta ja kirjaston varausmaksu maksamatta, vai onko hän menettänyt oikeutensa näihin palveluihin? Onko maksukortiton oikeutettu vai pakotettu kippaamaan jätteensä sorttiaseman viereiseen metsikköön? Ehkä monessa tapauksessa riittäisi kannustus maksukortin käyttöön kiellon asemasta.

Maksukortit eivät ole koko totuus maksamisesta, eikä Katajanokka ole koko Suomi. Meistä kaikista tulee joskus vanhoja, emmekä ehkä pysty käyttämään kaikkia maksuvälineitä. Maksupääte ei aina toimi, ja ihmisen talous saattaa olla kolikoiden varassa. Ihmisten tulee voida maksaa itselleen parhaiten sopivalla tavalla.

Asiasanat

euro, maksaminen, raha